

<https://veza.sigledal.org/kritika/lj-u-bit-i-r>

1 / 4

(Lj(u(biti)))

Avtorski projekt: BOLEZEN DUŠE. SNG Nova Gorica, 17. 2. 2022, ogled ponovitve 18. 2. 2022.

DELITE NA

NATISNI

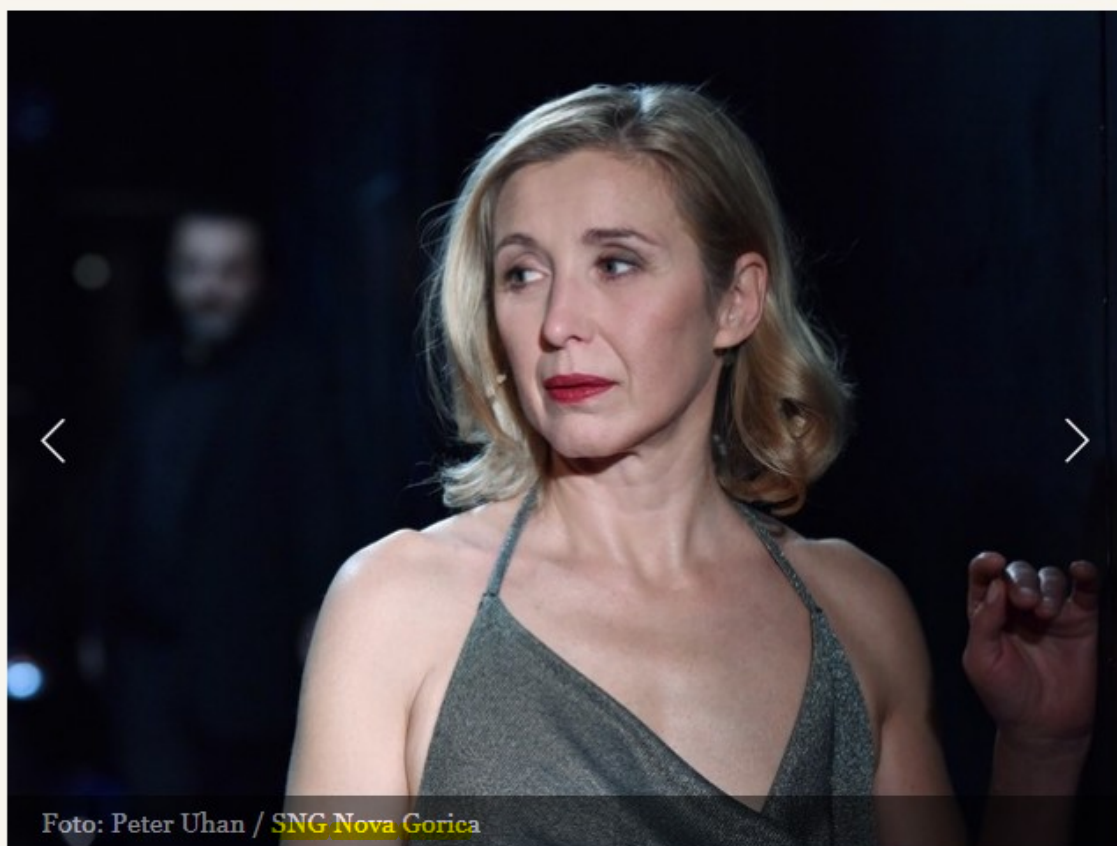

Foto: Peter Uhan / SNG Nova Gorica

Morje šumi. Človeka sta se srečala. Ne: človeka sta se sešla, da bi se srečala. Ocean valovi. Je definicija človeka človeškost? Mar ni tako, da je za človeškost nujna prisotnost duše? Se v temi sobe na obali torej nista sešla človeka, temveč bitiji? Voda buči. Sešla sta se, da bi se srečala ~ v istem prostoru se nahajata ~ moško bitje in žensko bitje ~ v zamolki noči kličeta dušo ~ da jima pomaga srečati se ~ ju pouči, kje se odnos začne ~ jima srce odpre, da spoznata ~ kako ljubiti se.

Avtorski projekt *Bolezen duše* tematizira nezmožnost stika, odsotnost odnosa, zaprtost srca, tujost ljubezni. Predstava sloni na novelah *Bolezen smrt Marguerite Duras* ter *Ribič in njegova duša Oscarja Wilda*, ki sta ju v dramsko predlogo preoblikovali **Yulia Roschina** (sicer režiserka predstave) in **Ana Kržišnik Blažica** (tudi dramaturginja predstave). Besedilna predloga nosi močan literarni naboj, ki je napolnjen s simbolni pomeni. Čeprav fabula ni v ospredju, iz predstave lahko razberemo zgodbo o moškem, ki si plačuje čas z žensko z namenom, da bi se naučil ljubiti, a se vsi njegovi poskusi prodora sučejo okrog seksualnosti. Pred pripovedjo sta tako gosto vsebinsko-simbolno tkanje besedila kot njegova izrazita govorno-zvočna plat. Uprizoritev zahteva pozornost: ne intelektualne pozornosti, ki sestavi drobce predvidevanj o zgodbi in karakterjih v celoto, niti ne toliko čustvene pozornosti, ki v gledalcu vzbudi empatijo ali odpor, ga povabi v proces življenja ali pa postavi na distanco; uprizoritev zahteva pozornost duše. V *Bolezen duše* ni enostavno vstopiti, saj z vsemi svojimi segmenti vzbuja močan občutek zaprtosti, kar pravzaprav izpričuje njeno veliko notranjo skladnost z zunanjim izrazom. Da bi jo lahko doživeli, moramo prisluhniti njenemu valovanju – valovanju bolečine – ter se nanj uglasiti.

Izraz predstave deluje minimalistično na več ravneh, tj. na ravni scenografije, kostumografije, svetlobe, govora, giba, igre. Pred visokim črnim pločevinastim zidom se znajde bosonog moški v črni obleki ter skuša seči po ženski v elegantno dolgi srebrnosivi obleki s podaljšano vlečko, ki v pridušenosti hladne bele svetlobe spominja na rep morske deklice (scenografija in kostumografija **Vasilija Fišer**, oblikovanje svetlobe **Andrej Hajdinjak**). On in Ona replike izgovarjata v knjižni slovenščini, ki v kombinaciji s potujitvenimi narativnimi replikami deluje privzdignjeno (lektorica **Anja Pišot**), hkrati pa njun govor le redko in zelo bežno osenči kakršno koli čustvo. Ne glede na notranje napore, ki boleče napenjajo Njegovo telo, se Nje ne more dotakniti (oblikovalka giba **Ana Pandur**) – Ona ostaja nedotakljiva, čeprav ranljiva z lepoto čutno izpostavljenega hrbta.

On **Gorзда Jakominija** je moški, ki trpi v limbu brezdušja, figura poslednjega člana v verigi patriarhata in kot tak žrtev napuha številnih generacij moških, ki so vse žensko potlačevali, se od njega ograjevali in se nadenj povzdigovali. Ona **Helene Peršuh** je nosilka celotnega spektra ženskih arhetipov, od matere do prostitutke, od nebogljene deklice do mogočne čarovnice. Jakominijev On je nemiren in v stalni pripravljenosti na boj, do nemočnega besa se izčrpava z jalovimi poskusi seganja po Njeni

<https://veza.sigledal.org/kritika/lj-u-biti-r>

3 / 4

duši s tem, ko se (sicer le v besedah) polašča Njenega telesa. Peršuh Njo vzpostavi kot prostodušno, pasivno pri odločanju, sprejemajočo in upoštevajočo vsak Njegov vzgib, a hkrati kot čuvarko Njemu nedosegljivih skrivnosti. V svoji podrejenosti se Ona vzvišeno vzpenja in On se v svoji vzvišenosti pogreza čedalje globlje v brezup – oba se stapljata vsak s svojo senco.

V Bolezen duše ni enostavno vstopiti, saj z vsemi svojimi segmenti vzbuja močan občutek zaprtosti, kar pa pravzaprav izpričuje njeno veliko notranjo skladnost z zunanjim izrazom.

Da bi jo lahko doživeli, moramo prisluhniti njenemu valovanju – valovanju bolečine – ter se nanj uglasiti.

»Kar imajo nekateri za senco telesa, sploh ni senca telesa, temveč telo duše,« razgrinja skrivnost v svoji pravljici Oscar Wilde. Dodatno dimenzijo predstave gradi na steno projiciran video (avtorica **Neli Maraž**, snemalec in direktor fotografije **Fabris Šulin**). V njem se kot slutnje, prividi ali fantazije protagonistov v vseh odtenkih sive spreletavata in prelivata senci Nje in Njega. Sence se zdaj pa zdaj razplastijo, pomnožijo pa spet razdelijo ali razkrojijo; najbolj bistveno pa je, da se On in Ona v senčnem svetu lahko srečata, se objameta in božata, zaplešeta, se prepleteta. Odrezana od svojih duš, ki z lahkotnostjo sobivata v stiku, pa v svoji fizični pojavnosti ostajata popolnoma ločena navkljub seksualni vpletenosti – tako ostajata igralski telesi vsaksebi, hladni in nedostopni za odnos.

Vabilo duše oziroma klic v odnos pa do zadnjega ne pojenja, oglašja se skozi šumenje morja, skozi glasbo (avtor glasbe **Vasko Atanasovski**, oblikovalec zvoka **Borut Čelik**). Zvočna sled podpira iskanje blodnih bitij, vsake toliko pa jo nasilno prekine »zvok suspenza«, podoben loputanju težkih vrat, ki deluje pregrebo in preveč ilustrativno. Temu zvočnemu tujku navkljub pa predstava kot celota deluje trdno sklenjeno, homogeno in umerjeno skladno s svojim sporočilom. *Bolezen duše* ubira drugačne komunikacijske poti, kot smo jih vajeni, in od gledalca zahteva, da izpusti svoja pričakovanja ter se odpre za sprejem boleče izkušnje zaprtosti srca in odsotnosti ljubezni. Ne cilja na zgolj umski in/ali čustveni ustroj prejemnika, temveč v prvi vrsti nagovarja njegovo dušo ter vstopa v globlje plasti psihe, kjer manj razmišljamo in čustvujemo – pa več razumemo in čutimo.

<https://veza.sigledal.org/kritika/lj-u-bit-i-r>

4 / 4

Poslednja uprizoritvena slika je tako jasen sanjski uvid: visoki zid, pred katerim sta bila On in Ona ujeta, se po sredini razmakne, kot se ob trenutku smrti končno razpre tudi Njegovo izmučeno zaprto srce. Ona, ki ga je pospremila do točke prehoda, odide in Mu pusti prosto pot. In On gre ~ kot bi se vračal v naročje sveta ~ maternico zemlje ~ v temo zibke morja ~ med čermi odide skoz meglo, ki se gosto vali iz onstranstva ~ čudovita glasba godalnega kvarteta se razlega širom po prostoru ~ prosto se pne navzgor ~ ožarja z zarjo upanja ~ umreti mora, če naj ugleda obličje duše ~ žarek svetlobe ~ ki je glasba ~ slutnja odrešenosti ~ slutnja izkušnje ljubezni ~ ljubezni, ki je.

Anja Pišot, Ana Kržišnik Blažica, Neli Maraž, Vasko Atanasovski, Gorazd Jakomini, Vasilija Fišer, Borut Čelik, Fabris Šulin, Ana Pandur, Andrej Hajdinjak, Yulia Roschina, Helena Peršuh